

Alustatyön tekijöiden ja itsensätyöllistäjien työturvallisuus, työterveys ja työhyvinvointi on turvattava

Laura Seppänen ja Annina Ropponen, Työterveyslaitos

Tausta

Alustatyö on uusi kasvava työn muoto, joka poikkeaa palkkatyöstä ja yrittäjyydestä. Se tarkoittaa ansiotyötä, jossa organisaatiot tai yksilöt voivat virtuaalisen alustan välityksellä ratkaista ongelmia tai tuottaa palveluja maksua vastaan. Alustatyössä harvoin on työnantajaa, joka vastaisi työterveydestä ja -turvallisuudesta lakisääteisesti. Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama Smart Work in Platform Economy (SWiPE)-konsortio on tuottanut alustatyöstä yhteenvedon ja suosituksia, joka ottaa kantaa useisiin alustatyön tekijöiden turvallisuuden ja terveyden perusedellytyksiin: alustatyön tekijät tulisi huomioida sosiaaliturvaa ja eläketurvaa uudistettaessa, ansainnan ehtojen ja suoritusten arvioinnin perusteiden tulisi olla tekijöille läpinäkyviä ja selkeitä, ja Suomessa toimivilla alustoilla tulisi olla reilu mekanismi erimielisyyksien sovitteluksi. Tehtävää on paljon.

Tämä Policy Brief keskittyy alustatyön tekijän työterveys-, turvallisuus-, ja hyvinvointinäkökulmiin SWiPE-konsortiossa koottujen tietojen perusteella. Alustatyön kysymykset ovat samankaltaisia myös itsensätyöllistäjillä kuten kevytyrittäjillä. Suositukset on suunnattu työntekijä- ja työnantajajärjestöille, Työ- ja elinkeinoministeriölle ja Sosiaali- ja terveysministeriölle. Uudet työn tekemisen muodot yleistyvät ja niiden tekijöiden työterveyden, -turvallisuuden ja -hyvinvoinnin varmistaminen on ajankohtaista juuri nyt.

Tutkimukseen perustuvat huomiot

1. Alustatyössä työntekijällä on vapaus valita työtehtäviä, tehtyä työn määrää ja työn ajoittumista, ja työ (asiakkaat/tehtävät) ovat usein vaihtelevia. Vapauden kääntöpuolena – etenkin jos toimeentulo riippuu alustatyöstä – ovat pitkät odotusajat, pitkät työajat, työn epävarmuus, ajoittaiset kiirehuiput, tarve olla ”saatavilla”, yksinäisyys ja kilpailu. Valvonta, suoritusten arviointi ja työn tekijän maineen muodostuminen ovat yleensä algoritmien suoritamaa, mikä voi aiheuttaa paineita ja johtaa kuormittaviin työpiirteisiin. Erityisesti nuoret ja matalasti koulutetut voivat olla riskialttiita.
2. Alustatyössä työtehtävien ja projektien järjestelyt saattavat johtaa eristyneisyyteen. Monet alustatyöt riippumatta alasta tehdään yksin ja kilpaillen muiden työntekijöiden kanssa. Usein tehtäviin ei sisälly kasvokkain kohtaamisia työtovereiden kanssa, mikä johtaa sosiaalisen tuen ja työhön liittyvien keskustelujen puutteeseen. Lisäksi sosiaalisiin kontakteihin saattavat vaikuttaa myös yhteydenpidon kasvottomuus eli alustoilla työn tekijät, asiakkaat tai alustan hallinnoijat eivät tule tutuiksi eikä heillä koeta olevan vaikutusmahdollisuuksia.
3. Alustatyön tekijöiden työterveydestä, -turvallisuudesta ja -hyvinvoinnista huolehtimiseen ei riitä pelkästään tekijöille suunnattu tiedottaminen. Yhteiskunnan julkisten ja yksityisten toimijoiden tulee tunnistaa alustatyö, mutta myös muut itsensätyöllistämisen muodot, ja ne tulee huomioida päätöksenteossa.

Suosituks

1. Kaikkien työtä tekevien pitää saada selkeästi tieto palkkioidensa perusteista ja toimeentuloonsa liittyvistä oikeuksista, myös muutostilanteissa. Alustayritysten ja itsensätyöllistäjien toimeksiantajien tulee noudattaa vähintään kansainvälisen työjärjestön ILO:n määrittämiä työturvallisuuden ja -terveyden perusehtoja. Perustuslain mukaan julkishallinto on vastuussa työvoiman suojelusta työn muodosta riippumatta. Uudet työnteon muodot tulee huomioida työsuojelulainsäädännön soveltamisessa. Työ- ja elinkeinoministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi yhteistyössä valmistella näitä koskevat perusstandardit.
2. Alustatyö kasvattaa osaamista ja voi olla väylä muuhun työhön tai yrittämiseen. Työurien kannalta tulisi mahdollistaa alustoilla kertyneen työkokemuksen ja maineen siirto muille tahoille. Työ- ja elinkeinoministeriön tulisi selvittää mahdollisuudet verkkopalveluun, johon maineeseen ja kokemukseen liittyvä tieto dokumentoituu. Mahdollisesti tämä voisi olla tulorekisterin osana.
3. Alustatyön sekä kevytyrittäjien ja itsensätyöllistäjien työterveyteen, -turvallisuuteen ja -hyvinvointiin tulee etsiä ratkaisuja prosesseilla, joihin osallistetaan alustoja, yrityksiä, työmarkkinajärjestöjä sekä toimeksiantajien ja työn tekijöiden edustajia. Esimerkiksi kuljetus- ja jakelualan alustatyö tai itsensätyöllistäjien työturvallisuus vaatii kollektiivisia toimia. Työn tekijöiden vaikutusmahdollisuuksia omaan työhön pitäisi lisätä poliittisin keinoin. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Työ- ja elinkeinoministeriön tulee yhteistyössä koordinoita ja johtaa kehittämisprosesseja.

4. Alustatyön tekijöille tulee tarjota tukea ja tietoa työterveydestä, -turvallisuudesta ja –hyvinvoinnista. Tarvitaan kansallinen verkkomateriaali ja siihen viittaukset keskeisimmille alustoille. Verkkomateriaali tulee tarjota esim. ammattikouluihin käyttöön ja se tulee kohdentaa myös muihin työn tekemisen uusiin muotoihin kuten kevytyrittäjyyteen. Lisäksi verkkomateriaalin osaksi tulee laatia mahdollisuudet verkostoitumiseen ja keskinäiseen tukeen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus tulee vastata verkkomateriaalin tuottamisesta.

Kirjallisuutta

Berg, J., Furrer, M., Harmon, E., Rani, U. & Silberman, M. S. 2018. Digital labour platforms and the future of work: Towards decent work in the online world. Geneva: International Labour Office.

De Stefano, V. (2015). The Rise of the 'Just-in-Time Workforce': On-Demand Work, Crowd Work and Labour Protection in the 'Gig-Economy'. Comparative Labor Law & Policy Journal, Forthcoming; Bocconi Legal Studies Research Paper No. 2682602.

Fernández-Macías, E. 2018. Automation, digitalisation and platforms: Implications for work and employment. Luxembourg: Eurofound, Publications Office of the European Union.

Foundation, R. 2013. *Health Vulnerabilities of Informal Workers* [Online]. Available: <https://assets.rockefellerfoundation.org/app/uploads/20130528214745/Health-Vulnerabilities-of-Informal-Workers.pdf> [Accessed 31.07. 2018].

Huws, U., Spencer, N. H., Syrdal, D. S. & Holts, K. 2017. Work in the European gig economy. Research results from the UK, Sweden, Germany, Austria, The Netherlands, Switzerland and Italy. Brussels, Belgium: FEPS - Foundation for European Progressive Studies; UNI Europa; Hertfordshire Business School, University of Hertfordshire.

Kovalainen, A., Poutanen, S., Rouvinen, P., Hakanen, J., & Seppänen, L. (2019). Alustatyö kasvaa ja edellyttää kestäviä ratkaisuja. SWiPE Policy Brief helmikuu 2019. [Alustatyö 02/2019 – Alustatyö kasvaa ja edellyttää kestäviä ratkaisuja](#)

Ropponen, A., Hakanen, J., Hasu, M., & Seppänen, L. (2019, tulossa). Workers' health, wellbeing and safety in the digitalizing platform economy. In S. Poutanen (Ed.), *The Human Interface of the Digital: Understanding work and education in the new platform era*: Routledge.

Seppänen, L., Hasu, M., Käpykangas, S., & Poutanen, S. (2018). On-demand work in platform economy: implications for sustainable development. In S. Bagnara, R. Tartaglia, S. Albolino, T. Alexander, & Y. Fujita (Eds.), *Proceedings of the 20th Congress of International Ergonomics Association (IEA 2018)* (Vol. Volume VIII: Work, Organizational Design and Sustained Development pp. 803-811., pp. 803-811): Springer.

Seppänen, L., Poutanen, S., & Rouvinen, P. (2019). Millaista yrittäjyyttä alustatyö edistää? Esimerkkinä Upwork Suomessa. *Työpoliittinen aikakauskirja*. Maaliskuu 2019.

SWiPE/Työterveyslaitos, STN-hanke no. 303 669.

